

II.2. Az Európai Unió és a magországainak változatos viszonyulása az Új Selyemúthoz és az új kínai gazdasági szerepekhez

Az Új Selyemút, mint új igazodási pont Európában

Európa és az Európai Unió (EU) a nyugati civilizációs kör utóbbi évszázadokban változó jelentőségű zászlóshajójaként hagyományosan az atlanti térség felé, és egykori gyarmatbirodalmainak utódállamai felé rendelkezik szoros kulturális, politikai és gazdasági kapcsolatokkal. Ugyanakkor tény, hogy a gazdasági és kereskedelmi tevékenységeket illetően már a hetvenes évektől jelentősen erősödni kezdtek a Kelet-Ázsia felé mutató kapcsolatok is. E folyamatban – különösen a Kína irányában – alapvetően Európa és Nyugat-Európa játszott aktív szerepet, míg a távoli helyszínek inkább csak felkínálták a potenciáljaikat. Kína rendkívüli gazdasági megerősödésével azonban ez a helyzet sokat változott az elmúlt másfél évtizedben. A Kínai Népköztársaság által 2013-ban meghirdetett Új Selyemút kezdeményezés pedig emblematikusan meg is jeleníti a kapcsolatok átrendeződését. Kína már aktív szereplőként lép fel Európa irányában: befektet, kapcsolatokat épít, országcsoportonként eltérő geostratégiákat alakít ki.

A Kína-EU kapcsolatok földrajzi szerkezete is átalakul: Nyugat-Európa mellett lassan más szereplők is teret nyerhetnek. E kötet apropóját adó kutatás Magyarországgal foglalkozó tanulmányai, illetve e kötet Magyarországgal foglalkozó fejezetei már kitértek Kelet-Közép-Európa különleges szerepére e kezdeményezésben. Jelen tanulmány azt kívánja feltárni, hogy az Európai Unió, valamint – Németország és Nagy-Britania példáján keresztül – az EU gazdaságának motorját képező nagy nyugat-európai nemzetgazdaságok hogyan viszonyulnak a fent említett kínai globális szerepvállalási fordulathoz. A brit példa különös aktualitását jelentik a Brexit kihívásai is.

Kína az elmúlt évtizedek hatalmas léptékű gazdasági növekedésének eredményeként a világ egyik legmeghatározóbb nagyhatalmává nőtte ki magát, globális súlya jelentősen megnőtt a világpolitikában. Ennek megfelelően az elmúlt években külpolitikája is gyökeres változásokon ment keresztül. A Teng Hsziao-pinghez (1976 és 1989 között a Kínai Népköztársaság vezetője) köthető, feltűnésmentességre, higgadságra

és óvatosságra építő irányvonalat napjainkra egy újfajta geopolitikai gondolkodás váltotta fel. A korábbi, alacsony aktivitású és nagyrészt a nemzetközi szabályokkal összhangban lévő, a kínai írásjegyek után az ún. „24 Karakteres Stratégiának” a lényegét Teng Hsziao-ping így foglalta össze: „Figyeljünk higgadtan, biztosítsuk a pozíciónkat, csendben birkózzunk meg az ügyeinkkel, rejtjük el kapacitásainkat és várjuk ki az időnket, ne keltsünk feltűnést és ne törekedjünk vezető szerepre” (PEARLMAN, J. 2009). Ez a „low profile” típusú hozzáállás látványosan megváltozott 2013-ban, amikor a kazahsztáni Asztanában Hszi Csin-ping kínai elnök bejelentette az Új Selyemút, a „One Belt, One Road” (OBOR) grandiózus tervét. A nagyszabású kezdeményezés célja egy új gazdasági övezet létrehozása Közép- és Délkelet-Ázsiára, Afrikára, de elsősorban Európára fókuszálva, a tengeri kereskedelem túlsúlyát újra a szárazföldekre helyezve, ezáltal elősegítve egy sokkal egységesebb eurázsiai gazdasági övezet létrehozását. A projekt nagy hatással van az Európai Unió és Kína közötti kapcsolatokra, az Új Selyemút terve, valamint önmagában az Európában egyre inkább számottevő kínai tőke megjelenése rendkívül nagy lehetőségeket, ugyanakkor jelentős kihívásokat is tartogat az Európai Unió és Európa országai számára.

Jelen tanulmány módszertana elsősorban politikaalkotási és tervezési dokumentumok minőségi elemzésére épít. A vizsgálat tárgyát képezik egyes, a különböző uniós és tagállami politikai döntéshozatal számára információkat szolgáltató elemzőközpontok (ún. „think-tank” szervezetek) szakértői anyagai is. A megvizsgált kutatásokban a tudományos közlések és szakpublicisztikák áttekintése szintén az elemzőmunka részét képezte, amellett, hogy természetesen a szakirodalmi előzmények feltárását is szolgálta.

Kína európai szerepvállalásának fokozódása és színesebbé válása óta, több mint másfél évtizede, rendszeresek az EU és Kína kapcsolatával foglalkozó tudományos publikációk, amelyek közül többet is a sokasodó Kína-kutató műhelyek jegyeznek, elsősorban a geopolitika, a nemzetközi kapcsolatok és a geoökonómia tudományterületén. A kurrens írásokban fontos témakört képeznek a felemelkedő Kína, mint globális biztonsági szereplő Európára kidolgozott gazdasági és politikai stratégiái (pl. HUOTARI, M. et al. 2017). Jelen írás szempontjából fontos, hogy a kínai külföldi működőtőke európai és különösen németországi megjelenése és kiteljesedése, valamint Németország uniós szintű Kína-politika alakító

szerepvállalása is elemzések tárgya (pl. HEILMANN, S. 2014; HANEMANN, TH. – HUOTARI, M. 2015). Az elmélyülő brit-kínai gazdasági kapcsolatok fontos és naprakész elemzései rendszeresen megjelennek (FCO 2010; 2015; 2016; CBBC 2015; HM GOVERNMENT 2015; HM TREASURY 2015; 2016). Az utóbbi években már a hazai szakirodalmak is sokasodnak e témában, történelmi távlatból (ESZTERHAI, V. 2016; GYURIS F. 2017) vagy a kurrens globális kontextusban (CSIZMADIA, N. 2016) vizsgálva az Új Selyemút kezdeményezés geopolitikai jelentőségét.

Az EU óvatos, de együttműködésre törekvő Kína-politikája

Mélyülő kapcsolatok az EU és Kína között egységes uniós stratégia nélkül

Az Európai Unió és Kína közötti kapcsolatok nem jellemezhetőek úgy, mint egy klasszikus, két ország közötti kétoldalú kapcsolat. Az Európai Unió Kínához kötődő stratégiai dokumentumai és megállapodásai csak egy kis szeletét képezik tagállamainak kétoldalú megállapodásainak sokasága és nemzeti érdekei között. Ahogy Kína fejlődése fokozatosan alakítja, és formálja át nemzetközi kapcsolatait, az Unió egyre nagyobb kihívásokkal találja szemben magát, aminek következtében az európai-kínai viszony is egyre fontosabbá és komplexebbé válik mindkét fél számára (OTERO-IGLESIAS, M. et al. 2015).

Kína a 2000-es évek óta példátlan gyorsaságú fejlődést produkált gazdasági, diplomáciai és egyéb területeken egyaránt, aminek következtében jelentősen megnövekedett a súlya a világpolitikában és mint új geopolitikai szereplő, ma már az USA fő vetélytársa (ESZTERHAI, V. 2017). Az utóbbi évtizedhez képest jelentősen megváltozott geopolitikai helyzet az EU politikai döntéshozóit is arra sarkallja, hogy saját, kidolgozott stratégiával rendelkezzen az új körülményekre reagálva, amelyet a tagországai is elfogadnak, és követnek. Európában a pénzügyi válság jelentősen éreztette hatását, ezért minden tagállam lelkesen várja, hogy részesedjen Kína fejlődésének pozitív hatásaiból és óriási piacából, anélkül, hogy felbecsülnék, hogyan hat ez az összeurópai érdekekre. Ugyanakkor a legnagyobb tagországok is felismerték, hogy egyedül nem versenyezhetnek a kínai diplomáciai, politikai és gazdasági erővel, ezért az EU-nak a legfőbb feladata, hogy egységként hozzon létre egy

következetesebb és koherensebb stratégiát Kína irányában. A döntéshozók gyakran felhozzák ennek szükségét, ugyanakkor éles helyzetben többnyire nemzeti érdekeiket követik (OTERO-IGLESIAS, M. et al. 2015).

Európai uniós politikai dokumentumok, uniós szervekhez köthető stratégiai elemzések szerint már több mint egy évtizede egyöntetűen sugallt szándék az EU Kínával fennálló kapcsolatainak az elmélyítése. Ebben fontos motiváció, hogy Európa megbirkózhasson a jelen és jövő fő kihívásaival, mint például a klímaváltozás, a munkanélküliség kérdése, a migráció, vagy a terrorizmus.

Az Európai Unió jogelődei és Kína közötti politikai és gazdasági együttműködés 1975, a diplomáciai kapcsolatok újrafelvétele óta töretlenül fejlődik. A 2000-es évektől kezdődő, fokozódó együttműködés eredményeként, Kína és az EU kölcsönösen került egy gazdaságilag sokkal erősebben egymástól függő viszonyba. Különösen jelentős lépésnek számított a 2003-ban elfogadott *EU-China Comprehensive Strategic Partnership*, amely minden területen elmélyítette és kibővítette az ázsiai ország és az EU közötti együttműködést (EUROPEAN UNION PRESS 2012). Az új, 2013-ban megalkotott *EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation* pedig megerősítette az elkötelezettséget a még szorosabb együttműködés irányában (EUEA PRESS 2013).

Az uniós dokumentumok hangsúlyozzák, ahhoz, hogy Európa eredményesen megbirkózzon az olyan globális problémákkal, mint a klímaváltozás, a munkanélküliség, a migráció vagy az egyre fokozódó terrorizmus, a Kínával való gazdasági, politikai kapcsolatok elmélyítésére továbbra is szükség van, ehhez pedig elengedhetetlen, hogy szorosabbá váljon a koordináció az EU-n belül, hogy biztosítható legyen egy átfogó és koherens álláspont a tagállamok között (EUROPEAN COMMISSION 2006). A közös politika megalkotásának támogatásaként 2016-ban készült el egy stratégiai dokumentum, az ún. *Elements for a new EU strategy on China*, amely az Európai Parlamentnek és Tanácsnak tartalmaz alapelveket és javaslatokat az EU új, Kína politikájához, amelyben felfedezhető azon szándék, hogy az EU a saját érdekeit mindvégig tartsa szem előtt a Kínával való kapcsolatépítés során (EUEA PRESS 2016).

A politikaalkotási munkaanyagokban hangsúlyosan jelenik meg az a gondolat, hogy az EU legfőbb érdeke egy olyan Kína, amely gazdaságilag nyitottabb és stabilabb. Ez többek között azt jelenti, hogy lényegesen könnyebben hozzáférhető piaccal kell rendelkeznie az európai vállalatok

számára, a szabad és fair verseny biztosítása mellett az üzleti ügyekben és befektetésekben egyaránt. A hosszú távú együttműködés feltétele, hogy az EU-nak továbbra is aktívan kell támogatni a kínai gazdasági, környezetügyi és szociális reformokat, hogy az Kínát egy nyitottabb, és fenntarthatóbb növekedési pályára segítse. Az EU jelenlegi fő prioritása egy befektetési megállapodás megalkotása, a gazdasági kapcsolatok elmélyítése és kiegyensúlyozása irányába. A megállapodás kedvező működése esetén az EU akár olyan nagyszabású ambíciókat is elképzelhetőnek tart, mint pl. egy szabadkereskedelmi megállapodás a kelet-ázsiai országgal (EUEA PRESS 2016).

Összességében tehát szükségszerű lenne egy közös, az EU tagállamaira is kötelező érvényű stratégiát megalkotni. Különösen, hogy mindeközben Kína egyre inkább tervszerűen műveli az európai kapcsolatépítést. A kínai diplomácia és érdekérvényesítés, különösen Hszi Csin-ping vezetése óta, jelentősen megerősödött a világ más részeihez hasonlóan Európában is. Több nagy kínai kezdeményezés, mint a „Kínai álom”, az „Egy Övezet, Egy Út” vagy akár az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bank, mind olyan témakörök, amelyeket a kínaiak rendkívül intenzíven kommunikálnak az európai nyilvánosság, a befektetők és döntéshozók irányába. Ezzel ellentétben, a legtöbb európai ország még küzd azzal, hogy megfogalmazzon egy saját koherens stratégiát egy olyan erős fél irányába, mint Kína, nem beszélve a még távolabbinak tűnő szilárd európai szintű agendáról. A meglévő stratégiai dokumentumok is inkább csak lazán körülírt iránymutatást adnak, az olyan nagyszabású kínai kezdeményezésekkel és tervekkel szemben, mint pl. az Új Selyemút terve. Szinte minden uniós tagállamról elmondható, hogy egyelőre képtelenek voltak egy letisztult, egyértelmű Kína stratégiát alkotni, és gyakran egymással versengenek Peking és a kínai befektetők kegyeiért. Az egymással versengő nemzeti érdekek pedig rendkívül megnehezítik egy közös európai politika létrehozását, és főleg az aszerinti cselekvést (OTERO-IGLESIAS, M. et al. 2015).

Amellett, hogy minden EU-s tagállam számára fontos prioritás a saját beruházásaik és a piaci terjeszkedés megvalósítása Kínában, szinte mindegyik pozitívan áll a kínai befektetések megjelenéséhez is. Ugyanakkor a tagállamok között egyre inkább akadnak ellenzői is a kínai térnyerésnek, melyek a jövőben a befektetések további növekedése okán még inkább felerősödhetnek. Kereskedelmi és befektetési szempontból

az EU-nak kiemelten fontos lenne egy stratégiai befektetési megállapodás létrehozása, amely lefedi a befektetési érdekeltségeket és a kínai piacra jutást is támogatná. Az EU elképzelései szerint egy ilyen megállapodásnak kéne majd átvennie a helyét a jelenleg hatályban lévő kétoldalú befektetési megállapodásoknak az EU tagállamai és Kína között, ami azonban valószínűleg nagy ellenállásba fog ütközni a tagállamok érdeellentétei miatt (EUEA PRESS 2016). A technológia-intenzív termelésre épülő nemzetgazdaságok számára például sok kockázatot rejt a kínai gazdaság modernizációjával és szerkezetváltásával megerősödő kínai high-tech cégek befektetéseinek európai megjelenése, míg mások számára ez inkább üdvözlendő (WÜBBEKE, J. et al. 2016).

Európai aggályok Kínával szemben

A dokumentumok alapján egyértelműen kijelenthető, hogy az EU üdvözlí a produktív kínai befektetéseket Európában, azzal a feltétellel, ha megfelelnek az Unió törvényeinek és szabályozásainak, de ami még fontosabb, hogy az EU elvárja, és gazdaságilag a fő érdeke is, hogy az európai befektetések ugyanígy üdvözölve legyenek Kínában (EUEA PRESS 2016).

A tagállamok azonban gyakran szembesülnek azzal a dilemmával, hogy a Kínával való gazdasági együttműködés előnyeit helyezték-e előtérbe, vagy pedig legyenek kritikusak a kínai politikai rendszer, az emberi jogokat, illetve a még mindig hatalmas méreteket öltő környezetszennyezést illetően. Néhány ország különösen (elsősorban Németország) úgy gondolja, hogy felelőssége és kötelessége van abban, hogy segítse Kínát egy nyitottabb és ezzel egy demokratikusabb társadalom létrehozásában. Előzetesen a legtöbb döntéshozó úgy gondolta, hogy a kereskedelmi kapcsolatok növelése következtében, ahogy Kína egyre inkább nyitottabbá válik, következetesen javulni fog az emberi jogok és a demokrácia helyzete az országban, azonban ennek a folyamatnak az előrehaladása az EU számára csalódást keltő. Kijelenthető, hogy napjainkra a kérdéskör viszonylag kikerült a nyilvánosság elől, miközben néhány megegyezés zárt ajtók mögött valószínűsíthető, hogy született, ugyanis a korábbi kínai állapotához képest így is hatalmas előrelépések történtek pl. a gyerekmunka és visszaszorítása érdekében (OTERO-IGLESIAS, M. et al. 2015).

Az emberi jogok kérdésköre mellett az EU másik nagy fenntartása Kínával szemben a rendkívül súlyos kínai környezetügyi problémák. Jelenleg Kína felel a világ össz-üvegházhatású gázok kibocsátásának közel a negyedéért, és az ország már évek óta hatalmas környezeti kihívásokkal néz szembe, mind levegőszennyezést, mind a termőtalajok pusztulását, mind a vizek szennyezettségét tekintjük. Nem titok a kínai kormány részéről sem, hogy az ország jelenlegi szennyezés kibocsátása és környezetkárosítása fenntarthatatlan, ezért az EU különösképpen üdvözli, hogy Kína az élen járva, az elsők között írta alá a Párizsi Klímaegyezményt, valamint a probléma a legfrissebb 5 Éves Tervben is az egyik fő prioritásként szerepel (EUEA PRESS 2016).

A klímaváltozás és a környezetvédelem európai szemszögből való fontosságát jelzi, hogy a témakör minden Uniós stratégiai dokumentumban külön, kiemelt fejezetben szerepel. A klímaváltozás megelőzését, a környezet védelmét, a zöldenergia felhasználásának népszerűsítését és piacának bővítést, valamint az alacsony karbon kibocsátású technológiai fejlesztések előtérbe helyezését az EU egyik fő feladatának tartja a nemzetközi közösségben. Az EU szerint a növekvő zöldszektor hozzájárul a világgazdaság fenntartható növekedéséhez és új üzleti lehetőségeket teremt az európai és kínai vállalatok számára egyaránt, ezért az EU mindenképpen az egyik fő területnek tartja a Kínával való stratégiai együttműködés során (EUEA PRESS 2013).

Az EU fontosnak tartja, hogy mindenben támogassa azokat a kínai törekvéseket, amelyek az alacsonyabb karbonkibocsátású munka és termelési folyamatokat, valamint amelyek zöldtechnológia használatát irányozzák elő. Ez magába foglalná a közös tudományos és technológiai kutatásokat, amelyek mindkét fél számára segítséget nyújthatnak egy fenntartható gazdasági modell kialakításában. Az EU elkötelezett, hogy megossza Kínával saját tapasztalatait és gyakorlatait olyan kérdésekben, mint a levegővel, vízzel és termőföldekkel való gazdálkodás, a hulladék és veszélyes hulladék gazdálkodás, illetve a nemzetközi környezetügyi egyezmények betartásának gyakorlatait, valamint törekedni kell a kiemelt párbeszédre és együttműködésre olyan területeken, mint a klímapolitika és emisszió modellezés, alacsony karbonkibocsátású várások és technológiák, karbon semlegesítés, valamint klímabarát beruházások (EUEA PRESS 2016).

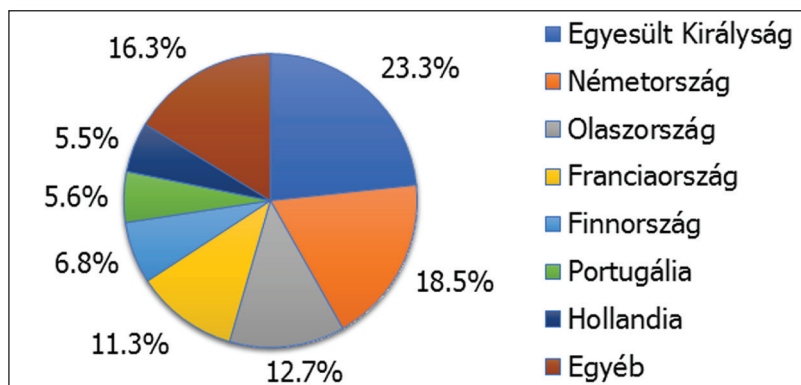
A tény, hogy Kína egyre aktívabb, és több nagy kezdeményezést is indított Európa irányába, mindenképpen szükségessé teszi az európai

szintű koordinációt, ugyanakkor nehezíti is. Annak ellenére, hogy a közelmúltban számos stratégiai dokumentumot és állásfoglalást bocsátott ki az EU, minden korábbi kísérlet egy közös és átfogó európai megközelítés kialakítására Kínával, ismétlődő szándéknyilatkozatokat és rosszul összehangolt párbeszéd mechanizmusokat eredményezett (CUNHA, A. 2017). Az EU-nak azonban jelenleg több sürgető problémája is van (pl. az ukrajnai válság, Brexit, migráció), ezáltal pedig a kínai ügyek másodlagos aggodalmakká válnak.

Kínai befektetések és gazdasági térnyerés Európában

A kínai külföldi befektetések első körben a nyersanyag-gazdag fejlődő országokat célozták, az elmúlt néhány évben azonban ez a gyakorlat jelentősen megváltozott és az EU országai jelentős befogadóivá váltak a kínai tőkének. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy a pontos pénzügyi adatok gyakran hiányosak, a globális tranzakciók struktúrájának és a kínai politikai berendezkedés karakterisztikájának köszönhetően (HANEMANN, TH. – HUOTARI, M. 2015).

13. ábra: A kínai befektetési összegek megoszlása Európában (100% = 101,5 milliárd €), 2000–2016.

Adatforrás: RHODIUM GROUP 2016

Még mindig elmondható, hogy a kínai befektetések nagyrésze Európa három legnagyobb gazdaságába érkezik, napjainkban azonban már ez sem jelenthető ki egyértelműen. 2000 és 2014 között a kínai befektetések több mint 50 százaléka érkezett az Egyesült Királyságba, Németországba és

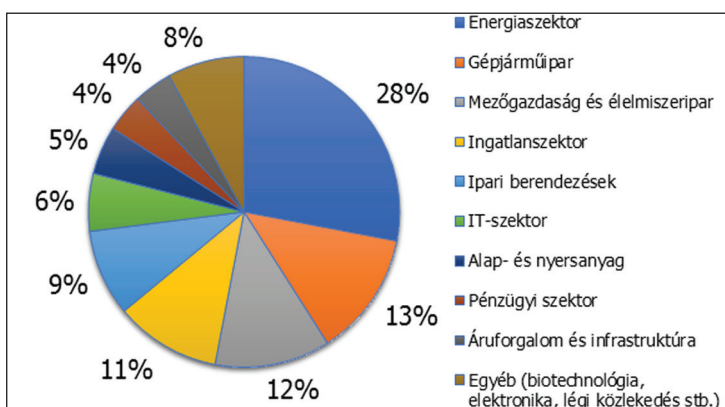

Franciaországba, azonban az utóbbi években a befektetések földrajzilag egyre jobban szétterjedtek Európában. Olyan országok, mint Portugália, Írország, Olaszország, Görögország vagy Spanyolország részesedései az utóbbi években mintegy 30 százalékra nőttek, elsősorban olyan szektorok privatizációja következtében, amelyek a válság előtt döntően állami kézben voltak, mint pl. az áruforgalom és szállítás. Emellett a közép kelet-európai államok részesedése is jelentős növekedési pályát mutat, élükön Magyarországgal (HANEMANN, TH. – HUOTARI, M. 2015).

szektor	milliárd €
energiaszektor	17
gépjárműipar	8
mezőgazdaság és élelmiszeripar	7,4
ingatlanszektor	7,2
ipari berendezések	5,5
IT-szektor	3,6
alap- és nyersanyag	3,1
pénzügyi szektor	2,4
áruforgalom és infrastruktúra	2,4
egyéb	4,4

1. táblázat: A kínai befektetések szektoronkénti megoszlása Európában, 2000–2014.

Adatforrás: RHODIUM GROUP 2016

14. ábra: A kínai befektetések szektoronkénti megoszlása Európában (100% = 61 milliárd €), 2000–2014.

Adatforrás: RHODIUM GROUP 2016

A kínai befektetők érdeklődésének sokoldalúságát jól bizonyítja, hogy ma már szinte minden EU-tagállamban megjelent a kínai tőke. Európai szinten 2000 és 2014 között közel 17 milliárd euró összegben érkezett befektetés olyan területekre, mint a fosszilis energiaipar és megújuló energia projektek, ami érzékelteti, hogy jelenleg Kína számára az energiaszektor az elsőszámú prioritás. A fejlett ipari gyártószektor, mint a gépjárműipar és ipari berendezések, valamint az információs és telekommunikációs szektor szintén fontos területek a kínai befektetők számára. Fontos megemlíteni az áruforgalom és infrastruktúra, valamint az olyan megnövekedett értékű szektorokat is, mint a biotechnológia és a pénzügyi szektor. Ami különösen újdonságként jelent meg a kínai befektetők részéről, és súlya nagy mértékben növekedett az elmúlt 2 évben, az a mezőgazdasági és élelmiszeripari befektetések, valamint az ingatlanszektor (RHODIUM GROUP 2016).

A válság eseti lehetőségeket nyitott meg a kínai befektetők előtt, például az állami vagyon privatizációja során Portugáliában vagy Görögországban (HANEMANN, TH. – HUOTARI, M. 2015). A kínai tőke Európába való beáramlásának növekedése azonban továbbra is töretlen, a 2016-os év során például mintegy 76 százakkal ugrottak meg a kínai befektetések, ami mintegy 35 milliárd eurónyi közvetlen befektetést jelentett az európai piacokon (WEINLAND, D. et al. 2017)

Az uniós helyzetképen túlmutatóan célszerű egyes nagy uniós nemzetgazdaságok kínai gazdaságpolitikáját is megvizsgálni. A választás arra a két országra esett, amelyeknek a kínai gazdasági kapcsolatai – az utóbbi évek diverzifikációja ellenére – még mindig magasan a legélénkebbek az EU országokon belül. továbbiakban Nagy-Britanniát, valamint Németországot vizsgáljuk meg közelebbről, ugyanis nem csupán Európa két legerősebb gazdasága, de a kínai befektetések legfőbb célpontjai is egyben, ezen kívül Németország különösen fontos szerepet játszik az Európai Unió politikájának formálásában is.

Hagyományosan élénk és perspektivikus kínai-brit kapcsolatok

A brit-kínai politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatok fejlődése

Nagy-Britannia több ok miatt is speciális helyzetben van Kínával kapcsolatban, amennyiben az európai országokat vizsgáljuk. A kontinens országai közül a briteknek van a legnagyobb gyarmati örökségük

Kínában. Ez az örökség az 1980-as évektől kiéleződő külpolitikai és diplomáciai feszültségektől kezdve egészen Hong Kong városának 1997-es visszaadásáig erősen érezte a hatását. A brit-kínai kapcsolatok azonban jelentősen javultak az 1990-es évek vége óta, amit az elmúlt évek eseményei is bizonyítanak. Ilyennek tekinthetjük Hszi Csin-ping elnök 2015. októberi látogatását az Egyesült Királyságba, amit George Osborne akkori pénzügyminiszter az észak-nyugat kínai Hszincsiang tartományba tett útja készített elő. Utóbbi látogatás is kifejezetten az „Egy Öv, Egy Út”, tehát az Új Selyemút kezdeményezésének támogatása céljából valósult meg (HM TREASURY 2015). Az említett tartomány egyike Kína azon régióinak, ahol az Új Selyemút haladna át. Az Egyesült Királyság kormányának támogatását élvező China-Britain Business Council 2015-ös jelentése szerint Hszincsiang mellett további 12, a tervezett útvonalban és gazdaságfejlesztésben érintett kínai tartomány tartogat üzleti lehetőségeket a brit cégek számára, az alábbi ágazatokban: infrastruktúrafejlesztés, pénzügyi szolgáltatások, szállítás és logisztika, mezőgazdaság, energia ipar, internetes kereskedelem és egészségügy (CBBC 2015).

Az Új Selyemúttal szembeni brit proaktív megközelítést jelzi továbbá az is, hogy az ország 2015. márciusában belépett a pekingi székhelyű Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bankba (AIIB), mint nemzetközi pénzügyi intézménybe, amely elsősorban az Új Selyemút költségeit hivatott finanszírozni. Az AIIB jegyzett tőkeállománya 100 milliárd amerikai dollár, egymillió, egyenként százezer dollár értékű részvényre osztva. A bank adatai alapján az Egyesült Királyság a részvények 3,32 százalékát birtokolja, ami az 53 tagállam közül a kilencedik legnagyobb érték (AIIB 2017).

Ha a nemzetközi politikai viszonyokat vizsgáljuk és figyelembe vesszük a hegemon ciklusok elméletét (GILPIN, R. 1981), akkor olyan folyamatokat tapasztalhatunk, mint az Amerikai Egyesült Államok vezette nyugati világrend (melynek Nagy-Britannia is a tagja) hanyatlása és Kína felemelkedése (ESZTERHAI, V. 2017). A Kína által kezdeményezett Új Selyemút koncepciójának egyik legnagyobb kételkedője és kritizálója éppen az USA, melynek geopolitikai okok miatt nem érdeke az OBOR megvalósulása. A britek ennek ellenére léptek be a 2014-ben alapított és Peking vezette Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bankba, ami után Washington csalódottságának adott hangot. Az ilyen egyoldalú lépések növelhetik a távolságot a brit és az amerikai, továbbá a kínai befolyással szemben kritikus hangot is megütő EU-s érdekek között (SUMMERS, T. 2015).

Nagy-Britannia tehát hajlandó megtenni egy ilyen lépést a legnagyobb szövetségese beleegyezése nélkül is, ami jelzi egyrészt az angol külpolitikai gondolkodás határozottságát, másrészt azt, hogy nem látnak akkora geopolitikai fenyegetést az OBOR-ban, mint az Egyesült Államok. A Brexit után pedig az országnak még nagyobb szüksége lehet a Kína jelentette üzleti és kereskedelmi lehetőségekre.

Az Új Selyemút koncepciója azonban lényegében csak egy részét alkotja a kétoldalú brit-kínai kapcsolatoknak. Az említett államok között kiterjedt gazdasági, illetve egyre dinamikusabban fejlődő kulturális, oktatási és turisztikai kapcsolat is van. A két ország 2015-ben átfogó stratégiai partnerséget kötött egymással a XXI. századra, ami az ázsiai országban a legmagasabb kategóriának számít. Kínában azokat az országokat tartják számon átfogó stratégiai partnerként, amelyekkel a kétoldalú együttműködésnek a legnagyobb jelentőséget tulajdonítják (KÜKÜM 2017). A brit vezetés és üzleti szféra proaktívan közelíti meg az OBOR-t, illetve Kína is integrálta a kezdeményezést a két ország közötti bilaterális kapcsolatok és együttműködések kiterjedt rendszeréhez (CBBC 2015). Ezt bizonyítja az is, hogy az átfogó stratégiai partnerségről szóló megállapodásban a felek kifejezték a kölcsönös érdeklődést és támogatást egymás jelentősebb kezdeményezései, az Új Selyemút és az Egyesült Királyság Nemzeti Infrastruktúra Terve, illetve az „Északi Erőmű” (Northern Powerhouse) projekt iránt (FCO 2015). George Osborne korábban említett 2015-ös látogatása Urumcsiba (Hszincsiang tartományba) is jelentős, ugyanis egy helyi vállalat, a Hualing Industry & Trade (Group) 1.2 milliárd font értékben fektetett be a Northern Powerhouse projektbe (HM TREASURY 2015).

A bilaterális kereskedelem 2004 óta fokozatosan növekszik a két ország között. Az UKTI (UK Trade & Investment) brit kormányügynökség adatai szerint több mint 500 kínai vállalat tevékenykedik az országban. Kína jelenleg az Egyesült Királyság második legnagyobb kereskedelmi partnere, a brit statisztikák szerint 2012-ben a kínai-brit árukereskedelem értéke 63,1 milliárd dollár volt, ami 7,5 százalékos növekedést mutat az előző évhez képest. Ebből a kínai export értéke 46,3 milliárd dollár volt, míg a Nagy-Britanniából történő importé 16,8 milliárd dollár. Utóbbi 15,5 százalékos növekedést jelent, ezzel az európai államok közül az Egyesült Királyság vált

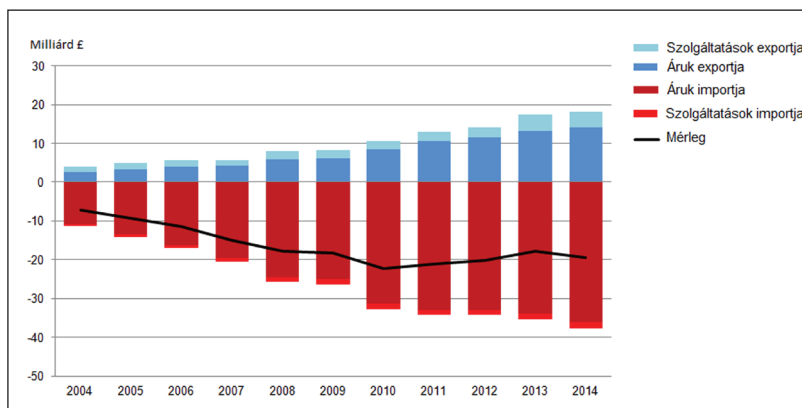
Kína legnagyobb kereskedelmi partnerévé. 2013-ban a két ország közötti árukereskedelem értéke meghaladta a 70 milliárd amerikai dollárt.

ország	export (millió £)	összes export %-a	rangsor	import (millió £)	összes import %-a	rangsor
USA	37 350	12,8	1	28 193	6,8	4
Németország	31 078	10,6	2	61 735	14,9	1
Hollandia	23 022	7,9	3	32 223	7,8	3
Franciaország	18 846	6,4	4	25 003	6,0	5
Írország	18 333	6,3	5	12 106	2,9	10
Kína	14 075	4,8	6	36 130	8,7	2
Belgium és Luxemburg	12 554	4,3	7-8	21 650	5,2	6-7
Spanyolország	9 047	3,1	9	13 504	3,3	9
Olaszország	8 892	3,0	10	17 021	4,1	8

2. táblázat: Nagy-Britannia fő export és import partnerei, 2014.

Adatforrás: Office for National Statistics, UK

Az elmúlt húsz évben a BRICS (Brazília, Oroszország, India, Kína és Dél-Afrikai Köztársaság) országok gazdasági fejlődése hozzájárult a világgazdaság átrendeződéséhez. Az említett államok közül egyedül Kínának van jelentős hatása az Egyesült Királyság exportjára és importjára. 2014-ben az ázsiai ország számított a britek hatodik legnagyobb export, illetve második legnagyobb import partnerének.

15. ábra: Nagy-Britannia és Kína külkereskedelmi mérlege, 2004–2014.

Adatforrás: Office for National Statistics, UK

Kína kereskedelmi partneri jelentősége 2004 óta folyamatosan növekszik a brit gazdaság számára, export és import tekintetében egyaránt. Az árukereskedelem dominál a két ország között. Az árukereskedelmi deficit pedig nőtt a vizsgált időszak elején, de a 2010-es évtizedben már megállt a növekedése (2014-ben 22 milliárd font volt). Nagy-Britannia leginkább közlekedési eszközöket és vegyipari termékeket exportál Kínába. A Kínából érkező legfontosabb árucikkek az elektronikai termékek, a textíliák és nyersanyagok, illetve a játékipar termékei. A pénzügyi és kereskedelmi szolgáltatások súlya is felívelőben van a két ország között. A brit HSBC bank és a Royal Bank of Scotland eddig is jelen voltak Kínában, utóbbi társalapításban részt vett az ázsiai ország első értékpapír vegyesvállalatának létrehozásában is. Ugyanakkor a kínai szolgáltató szektor nagy-britanniai terjeszkedése is folyamatosan zajlik. A China Telecom pl. mobil kommunikációs szolgáltatásokat nyújt, továbbá az öt legnagyobb kínai kereskedelmi bank leányvállalatokat alapított Londonban (IFENDRC 2014).

2012-ben 2775 milliárd dollárnyi kínai befektetés érkezett az Egyesült Királyságba. Az ország eddig is a legnagyobb részese volt Európában a közvetlen külföldi befektetéseknek, ezért nem meglepő, hogy a legnépszerűbb európai befektetési célponttá vált Kína számára. Minden idők eddigi legnagyobb befektetése a kínai ABP (Advanced Business Park) ingatlanfejlesztő cég 1,2 milliárd font értékű beruházása volt 2013-ban a londoni Royal Albert Dock-ba, Newham városrészben. Irodakomplexumok, szállások és boltok kerültek kiépítésre, melyek kifejezetten az ázsiai cégeket kívánják rávenni arra, hogy ide helyezték az európai központjukat. A beruházás területét ezért Asian Business Park-nak is hívják. Megemlíthető még a Dalian Wanda Group 720 millió fontos, szintén ingatlanfejlesztési befektetése is a Southwest London Hotel projektbe. Továbbá a Huawei bejelentette, hogy 1,2 milliárd fontot áldoz arra, hogy megalapítsa londoni székhelyeit (IFENDRC 2014). A befektetések vélhetően a jövőben is folytatódni fognak, ugyanis mindkét fél igyekszik elmélyíteni a kereskedelmi együttműködést, illetve csökkenteni a befektetések akadályozó tényezőit. Ennek jeleként 2016-ban egy kormányközi konferencián (8th UK-China Economic and Financial Dialogue) az érdekelt felek ígéretet tettek a makrogazdasági politikák és a pénzügyi szabályozások összehangolására (HM TREASURY 2016).

Az átfogó stratégiai partnerség részét alkotják a különböző oktatási, kulturális, turisztikai és környezetvédelmi együttműködések és megállapodások is. A kormányok támogatják a diákok egymás országába való utazását, tanulmányait és gyakornoki programjait, illetve az angol és a mandarin kínai nyelv elsajátítását. Ezeket segítik elő angol részről a Generation UK-China, illetve a kifejezetten nyelvtanulással foglalkozó Mandarin Excellence programok. Utóbbiban közel ötezer diák vesz részt (FCO 2016). A British Council, az Egyesült Királyság nemzetközi kulturális és oktatási szervezete 2013-ban kiadott egy jelentést arról, hogy a következő 20 évben mely idegen nyelvek lesznek a leginkább létfontosságúak az ország számára és miért. A kiadott dokumentum („Languages for the Future”) egy hosszú távú stratégiai elemzésnek számít, mely bevallotta a politikai döntéshozók támogatására is íródott. Különböző gazdasági, geopolitikai, kulturális és oktatási faktorok és mutatók összesítése alapján egy tíz pontos listát állítottak fel, a mandarin kínai ezen a negyedik helyen szerepel a spanyol, az arab és a francia mögött, megelőzve a németet, a portugált, az olaszt, az orosz, a törököt és végül a japánt. A lista összeállításakor figyelembe vették Nagy-Britannia üzleti szükségleteit, tengerentúli befektetési célpontjait, illetve diplomáciai és biztonságpolitikai prioritásait is. Az első kulturális bilaterális program (The 2015 UK-China Year of Cultural Exchange) 2015-ben zajlott a két ország között, ennek keretein belül mindkét országban két millió ember vett részt különböző rendezvényeken: pl. a William Shakespeare és Tang Xianzu drámaírók örökségét ápoló művészeti programokban (TINSLEY, T. – BOARD, K. 2013).

Nagy-Britannia és Kína nagyszabású projektjei

Kína jelenlegi, rendkívül grandiózus kezdeményezése az Új Selyemút terve, melyet nem meglepő módon a legtöbb ország vizsgál, hogy hogyan, miként is profitálhatna a projektből. A szárazföldi Új Selyemút pontos útvonalairól egyelőre nincsenek hivatalos tervek, inkább csak elképzelések, ennek megfelelően az OBOR által érintett országok köre (mely eddig több mint 60 darabot számlál) sem tisztázott még teljesen. Valamennyi tervezett útvonal a kontinentális Európa területén haladna át, elkerülve ezzel a Brit-szigeteket (SUMMERS, T. 2016). Földrajzi szempontból nézve az ország az Új Selyemút tervezett szárazföldi és

tengeri útvonalaihoz képest egyaránt periférikus helyzetben van. Ebből arra következtethetnénk, hogy a vonatkozó (elsősorban külügyi és pénzügyi) politika marginális jelentőséget tulajdonít a kezdeményezésnek. A valóság ezzel szemben az, hogy az angol gondolkodást kevésbé korlátozzák a geográfiai kötöttségek. A pekingi brit nagykövetség és Kína Központi Tervező Minisztériuma közös szerkesztésében (utóbbi az ország fejlesztési tervdokumentumainak összeállításával foglalkozik) 2014-ben megjelent egy kínai nagybefektetőknek szóló kézikönyv (UK Investment Guide for Chinese Investors) a Nagy-Britanniába történő beruházásokkal kapcsolatos információkról és annak előnyeiről. Brit részről ebben kedvező földrajzi helyzetről írnak: az ország Európa és az Amerikai Egyesült Államok között helyezkedik el, ezáltal könnyű onnan elérni mindkét hatalmas piacot (IFENDRC 2014).

Mit tud egymásnak kínálni a két ország? Miért lehet vonzó befektetési célpont Nagy-Britannia a kínaiak számára? Ezek a kérdések gyakran felmerülnek a hivatalos brit policy dokumentumokban, illetve a fentebb említett UK Investment Guide for Chinese Investors című kézikönyvben is. Alapvetően leszögezhető, hogy valamennyi vizsgált dokumentum pozitív és bizakodó hangvételű a brit-kínai partnerséggel kapcsolatban. Az egybehangzó megállapítások szerint az Európai Unió és az Egyesült Királyság egyaránt profitálhatnak Kína felemelkedéséből. Mindenhol megemlítik a britek elkötelezettségét a gazdasági nyitáshoz, a kiszámítható jogi és szabályozó rendszereit és tőkepiacát, illetve az ország nagy múltját a kreativitás, a tudományos élet és az innováció terén. Megjelennek még az élvonalbeli brit tervezés („planning”) és a világszínvonalú egyetemek által nyújtott előnyök is, amik szintén vonzóvá tehetik az országot a kínai befektetők számára. Kínai részről kiemelik, hogy az Egyesült Királyságba történő befektetések kölcsönösen előnyösek mindkét fél számára. Elősegítik az innovációt és a fejlődést Kínában és hozzájárulnak a brit gazdaság növekedéséhez. Az ázsiai állam bármely más országnál nagyobb üzleti lehetőségeket, továbbá az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjaként potenciális partneri lehetőséget tartogat az Egyesült Királyság számára a nemzetközi ügyek intézésében (FCO 2010).

A brit dokumentumok szerint ezek az említett tényezők mentesek az OBOR lehetséges útvonalaival kapcsolatos földrajzi kötöttségektől. Bizonyíték erre a brit Northern Powerhouse projekt és az Új Selyemút kezdeményezése közötti együttműködés is. A Northern Powerhouse

célja Észak-Anglia gazdasági növekedésének fellendítése Manchester, Liverpool, Sheffield, Newcastle és Leeds városokra fókuszálva, ezáltal London és a dél-nyugati országrész túlsúlyának csökkentése (HM GOVERNMENT 2015) Hszi Csin-ping 2015-ös angliai látogatásakor David Cameron miniszterelnök bejelentette, hogy a Northern Powerhouse koncepciója kínai támogatást is élvez (GRACIE, C. 2015). Ennek részeként 2016-ban Manchesterben létesült az első Londonon kívüli közvetlen légi járat az Egyesült Királyság és Kína (Peking) között a Hainan Airlines jóvoltából. Szintén a látogatás során jelentették be a 130 millió fontos „China Cluster” projektet. A „China Cluster” célja, hogy a manchesteri reptéren, illetve a mellette felépített irodakomplexumokon keresztül lehetőséget (és „hub”-ot) biztosítson a kínai cégek számára az angliai terjeszkedéshez és befektetésekhez, fellendítve ezzel az északi régió gazdaságát is, ami összhangban van a Northern Powerhouse célkitűzéseivel. A következő évtizedben becslések szerint legkevesebb 250 millió fontot jelentenek majd ezek a beruházások az ország számára, ennek kétharmada pedig várhatóan az észak-angliai régióban fog összpontosulni a növekvő munkahelyek, a gazdasági aktivitás, illetve a turisták száma miatt (LIU, C. 2015).

Lehetőségek a Brexit után

Felmerül a kérdés: a XXI. századra deklaráltan átfogó stratégiai partnerséget kötő, a brit-kínai kapcsolatok új „aranykoráról” beszélő két ország viszonyára milyen hatással lesz a Brexit? Hszi Csin-ping miniszterelnök 2015-ös angliai látogatása során az egységes EU mellett tette le voksát. Kínának érdeke egy egységes, nyitott és integrált Európai Unió (LIU, L. 2014). Ez illeszkedik a multipoláris világrendet célul kitűző geopolitikai törekvéseihez is. Az integráció hiányából fakadó esetleges brit és EU-s gazdasági visszaesés negatív hatással lehet az üzleti kapcsolatok miatt a kínai gazdaságra. Ezért Nagy-Britannia 2016. június 23-án történt kilépése az Európai Unióból – ami a népszavazást illeti – nemcsak a kontinensen, hanem Kínában is aggodalmat okozott. A kínai félben is megfogalmazódott a kérdés: hogyan tovább a Brexit után, milyen hatással lesz a kilépés a brit-kínai, illetve az uniós-kínai kapcsolatokra?

A britek végleges kilépése az Európai Unióból időigényes és összetett tárgyalási sorozatot követően fog megtörténni. A következményeivel összefüggésben eltérő vélemények láttak napvilágot. Egyaránt fellelhetők

olyan vélemények, miszerint a Brexit káros a világgazdaságra nézve – ezáltal Kínára is – illetve olyanok is, melyek szerint az ázsiai ország gazdaságilag profitálhat a kilépésből. A pesszimista vélekedések szerint a bilaterális EU–Kína befektetési egyezmény és egy lehetséges szabadkereskedelmi egyezmény megkötése (FTA) is veszélybe kerülhetnek a Brexit körüli bizonytalanság negatív hatásai miatt, ahogyan az Új Selyemút kezdeményezése közötti együttműködés is. Kína elvesztheti a legnagyobb európai befektetési célpontjának számító Egyesült Királyságot, mint kaput az EU-s tagállamokba történő befektetéseihez. A legkevésbé kedvező forgatókönyvek szerint az is megtörténhet, hogy Kína Európa más országaiba helyezi át nagyvállalatainak székhelyeit a Brit-szigetektől (GODEMENT, F. – STANZEL, A. 2016).

A pozitív megközelítések szerint a Brexit után az országnak nagyobb mozgástere lesz az új kereskedelmi partnerekkel való megállapodásokban és a kétoldalú szabadkereskedelmi egyezmények megkötésében is. Theresa May miniszterelnök 2017 januárjában a davosi Világgazdasági Fórumon bejelentette, hogy Nagy-Britanniának, mint a szabad piacok és a szabad kereskedelem lehangosabb szószólójának és támogatójának fel kell lépnie egy új vezető szerepért, illetve múltjából fakadóan Európán kívülre is kell tekintenie (WEF 2017). Ebben, és a gazdasági kapcsolatok elmélyítésében Kína kulcsszerepet játszhat. Philip Hammond pénzügyminiszter 2016. november 10-én tett nyilatkozata szerint a brit-kínai kapcsolatok „fontosabbak, mint valaha”, sőt kifejezetten egy új „aranykort” ígért (BBC 2016). A londoni találkozón bejelentették, hogy a kínai CITIC nevű vállalkozás 200 millió fontot fektet be első körben a korábban is említett Royal Albert Docks projektbe. Utóbbi már eddig is egy kínai vállalat, az Advanced Business Park ingatlanfejlesztő cég finanszírozta 1,2 milliárd font értékben. Cserébe az Egyesült Királyság 40 millió fontot fektet be a Peking vezette Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bankba (BIELER, A. 2017). Feltételezések szerint egy kétoldalú brit-kínai szabadkereskedelmi egyezmény megteremthetné a módját annak, hogy a brit tulajdonú bankok, biztosító társaságok és ügyvédi irodák jobban elérhessék a kínai piacot. Történelmileg azonban ezek az egyezmények a készárúk és árucikkek kereskedelmére fókuszáltak, a szolgáltatások kereskedelme nem volt jellemző (REILLY, M. 2017). A Brexit folyamatának végleges lezárásáig várhatóan még évek telnek el. A kilépésről döntő népszavazás óta alig telt el egy év, ezért pontos

következményei a brit-kínai partnerséggel kapcsolatban egyelőre nem tisztázottak. A kezdeti sokkot és bizonytalanságot tárgyalások sorozata követte és követi is napjainkban, elsősorban a befektetésekkel és egy lehetséges szabadkereskedelmi egyezmény megkötésével kapcsolatban. Az Európai Unió továbbra is Kína legnagyobb kereskedelmi partnere, ebben pedig jelentős szerepet játszik a 2017. március 29-én a tényleges kilépési tárgyalásokat megkezdő Egyesült Királyság. Theresa May és Philip Hammond nyilatkozatai és ezek pozitív fogadtatása kínai részről a gazdasági kapcsolatok és a partnerség bővítését és elmélyítését vetítik előre.

Németország bizalmatlanága dinamikusan növekvő exportpiacával szemben

A kínai befektetések Németországban

Németország az Egyesült Királyság után a második legnagyobb fogadója a kínai befektetéseknek Európában. 2000 és 2014 között mintegy 8,4 milliárd euró összértékben érkezett kínai tőke az országba. 2011 óta, az éves befektetési összegek jelentős növekedésnek indultak, 2016-ban pedig ez az összeg már elérte a 18,8 milliárd eurót, ami hatalmas növekedés a 2014 előtti időszakhoz képest. A legnagyobb vonzó tényező a kínai befektetőknek a világ élvonalába tartozó német ipari, elsősorban gépjárműipari kapacitás jelenti. A két legfontosabb szektor a gépjárműipar és az ipari eszközök és berendezések, ahová mintegy 5 milliárd eurónyi befektetés érkezett, ami érzékelteti a csúcstechnológias gyártási folyamatok és eszközök megismerése iránt tanúsított kínai törekvést. A 2000-es évek eleje óta erre a területre érkezett a kínai befektetések több, mint 65 százaléka. Az utóbbi néhány évben azonban a kínai befektetések olyan területeken is megjelentek, mint a zöldenergia és IT-szektor, valamint a pénzügyi és kereskedelmi szolgáltatások (RHODIUM GROUP 2016).

A kínai befektetések döntő többsége (82 százalék) Németországban működő cégek felvásárlásával vagy cégekbe való részesedés vásárlással kerül, mivel ebben a formában a piacra történő azonnali bejutás garantált, illetve a már meglévő „know-how” rendelkezésre áll. A nagy beruházások helyett főleg a kis és közepes méretű magánkézben lévő német vállalatok felvásárlása vagy részesedés vásárlása a jellemző, nagyrészt az állami

kézben lévő kínai vállalatok által (Casaburi 2016). A kínai vállalatok technológiai ismeretekért cserébe a kínai piachoz való könnyebb hozzáférést biztosítják a német vállalatoknak (RHODIUM GROUP 2016). A legnagyobb kínai befektetések Németországban a Lenovo részesedés vásárlása a Medion-ban 2011-ben (530 millió euró), a Hilite International AVIC általi felvásárlása 2014-ben (473 millió euró) és a Weichai Power's befektetése a Kion Group-ba 2012-ben (467 millió €) (HANEMANN, TH. – HUOTARI, M. 2015).

Németországban a kínai befektetések földrajzi megoszlását megvizsgálva, jól látható, hogy többségében a már meglévő ipari klaszterek területére korlátozódik. Vonzó tényező a zöldmezős beruházások elérhetősége, a célzott befektetésösztönző programok, valamint itt találhatóak meg a legnagyobb vállalatok leányvállalatai, amelyeket a kínai befektetők különösen céloznak. Baden-Württemberg például jelentős befektetéseket vonzott a gépjárműipar és nehézipar, az olyan német vállalatok által, mint pl. a HIB Trim, Putzmeister és Emag Machine Tools. Észak-Rajna-Vesztfália egy másik központja a kínai ipari befektetéseknek, olyan vállalatokkal, mint a Schwing, Kiekert és Tailored Blanks. Frankfurt, amely Németország pénzügyi központja nem meglepő módon erőteljesen vonzza a kínai pénzügyi vállalatokat, mint pl. a Bank of China, az Agricultural Bank of China, ICBC, Bank of Communications, vagy a Fosun kisebbségi részesedésével működő BHF. Hamburg, mint a hajózás és kereskedelem központja ad otthont olyan állami tulajdonú multinacionális kínai vállalatoknak, mint a COSCO vagy az ICBC (HANEMANN, TH. – HUOTARI, M. 2015). Fontos megemlíteni, hogy a kínai állami vállalatok lényeges szerepet játszanak a németországi befektetésekben. Több mint a 60 százaléka a Németországba érkezett kínai tőkének olyan cégtől származik, akikben legalább 20 százalék az állami részesedés (Casaburi 2016).

Érdemes azzal is foglalkozni, hogy a kínai befektetések milyen lehetőségeket kínálhatnak a német gazdaság és a német vállalkozások számára. Gazdasági szempontból a befektetések növekvő áramlása Kínából Németországba fokozatosan megkönnyítené a Németország és Kína közötti kölcsönös befektetések egyensúlyát, ami megerősítené a két piac és az elosztóhálózat összekapcsolódását, valamint a kínai befektetések munkahelyeket és hozzáadott értéket is teremthetnek, és így hozzájárulhat az általános gazdasági növekedéshez (JUNGBLUTH, C. 2014).

Ahogy látható Kína egyedülálló lehetőségeket kínál Európa számára az olyan nagyszabású projektekkel, mint pl. az OBOR, ugyanakkor meg kell említeni, hogy aggodalmak is felmerülnek európai részről a kínai befektetések és maga a kínai állam természetéhez kötődően. Ezek az aggodalmak elsősorban a kínai gazdasági modell, a politikai rendszer és Kína nemzetközi rendszerben elfoglalt szerepével kapcsolatos szélesebb körű fenntartásokkal kapcsolatosak, ami sokszor a kedvezményezett ország szempontjából a befektetésekkel kapcsolatos kockázatok újraértékelését követeli meg. Rendkívül fontos lenne egy olyan kétoldalú beruházási megállapodás kötése, amely a meglévő piaci hozzáféréssel szembeni aszimmetriát segítené kiküszöbölni, az uniós vállalatok számára az egyenlő versenyfeltételek biztosítása érdekében (HANEMANN, TH. – HUOTARI, M. 2015).

A német politikai törekvések Kína irányába

Németország rendkívül komolyan gondolja, hogy felelőssége és kötelessége van a globális környezet szennyezés visszaszorításában. A klímaváltozás és a környezetvédelem területén mindkét fél nagyra értékeli a meglévő környezetvédelmi és éghajlat-változási partnerséget, és üdvözli a fokozott együttműködést az alacsony szén-dioxid és egyéb üvegházhatású gázok kibocsátásával, a környezetvédelmi szabályozások további kiterjedésével és a fenntartható fogyasztással kapcsolatban. Továbbá a jövőben is elkötelezettek a szoros együttműködés irányába az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiák használatának növelése érdekében (GERMAN FEDERAL GOVERNMENT 2014).

Németország a környezetügy mellett, fontosnak gondolja, hogy Kínát egy nyitottabb, és ezáltal egy demokratikusabb társadalom felé mozdítsa el, ami erőteljesen megjelent célkitűzései között a 2013-as pekingi tárgyalások során, amelyek a következők voltak: 1.) Kína integrációjának támogatása a nemzetközi intézmények és szervezetek sorába 2.) a kínai gazdasági és politikai liberalizáció előremozdítása nagyfokú gazdasági és diplomáciai együttműködéssel 3.) biztosítani Németország gazdasági érdekeit globális kereskedelmi hatalomként a kínai piacon, különösen a nyílt piacra jutás és a szellemi tulajdon hatékony védelme mellett. Utóbbi téren Németország különösen kiszolgáltatottá válhat egy technológia-intenzív ágazatait tudatosan fejlesztő (WÜBBEKE, J. et al. 2016), és a német

technológiai cégekbe befektető Kínával szemben. Mindhárom cél nagy kihívás a jelenlegi geopolitikai és gazdasági környezetben (HEILMANN, S. 2014).

A jövőbeni együttműködés során fontos, hogy Németország és az EU felmérje jelenlegi korlátait. Az a törekvés, hogy Kínát európai stílusú demokráciává változtassuk külső tanácsadással irreális és le kell kerülnie a politikai napirendről (HEILMANN, S. 2014). Kína politikai modernizációját magának a kínai népnek kell előremozdítania, ha ennek szükségét érzi. A kínai civilizáció olyan régre nyúlik vissza és annyira eltér az euroatlanti felfogástól és gondolkodástól, hogy sem az amerikaiak sem az európaiak nem tudnak mágikus receptet adni, amelyek megnyitják az utat a demokráciához Kínában (CUNHA, A. 2017). Németországnak és Európának el kell kerülnie, hogy Kína és az USA közötti erőteljes nagyhatalmi rivalizálásba szoruljon, amely akadályozza az alapvető európai érdekeket: az ázsiai és csendes-óceáni térség lehető legnagyobb nyitottságának elérését és megőrzését (CUNHA, A. 2017).

Összegzés

Az új selyemút kezdeményezés és rajta keresztül Kína gazdasági és diplomáciai befolyásának erőteljes növekedése jelentős kihívások elé állítja a világ vezető hatalmait. A sajátos döntéshozatali szerkezetű Európai Unió számára pozícióinak kialakítása még nehezebb feladatot jelent. Az egyértelműen kijelenthető, hogy az EU és tagállamai elkötelezettek a kapcsolatok bővítése és intézményesítése irányában.

Az már azonban nehéz kérdés, hogy a kapcsolatok elmélyítése milyen célok mentén haladjon. Az egyes tagállamok érdekei ugyanis jelentősen eltérhetnek, és jelenleg többnyire versenyeznek is egymással a kínai befektetőkért. A közös érdekeket érvényesítő egységes uniós fellépés még várat magára. Ennek nem kedvez az Uniót sújtó számos egyéb akut válságtűnet sem, amely prioritásban hátrébb sorolja az EU kínai stratégiájának a kialakítását.

A Kínával fennálló külkereskedelmi mérleg javítása, a Kínába irányuló export ösztönzése mindenütt fontos cél. A kínai befektetésekhez ugyanakkor már eltérő hozzáállás tapasztalható. Például a magas hozzáadott értékű és technológia-intenzív ágazatokra jelentős mértékben épülő nemzetgazdaságok esetében gyanakvás és óvatosság is tapasztalható, míg

a kevésbé fejlett tagállamokban azonban fenntartások nélkül új fejlesztési erőforrásként tekintenek a kínai tőkére. Kína mindeközben tudatosan eltérő stratégiákkal közelít az egyes uniós tagállamokhoz, nyilván az EU összetett döntéshozatali mechanizmusában és szervezeti felépítményében a kínai félnek nehéz is lenne azonosítani egyértelműen a saját érdekeit.

A bizonytalanság nem csökken, ha a földrajzi tárgykört az EU magtérsegeire szűkítjük. A hagyományosan erős kínai kapcsolatokat ápoló és az EU-tól távolodó Nagy-Britannia perspektívát lát kínai kapcsolatainak fejlesztésében, még annak ellenére is, hogy az EU-ból kilépve legszorosabb szövetségesévé váló USA ellene van Kína kiteljesedő nemzetközi szerepvállalásának. Németország azonban már óvatosabb a kínai befektetésekkel szemben. Németország európai befolyását is jelzi, hogy ez a hozzáállás tükröződik számos uniós szintű, kínai kapcsolatokkal foglalkozó politikaalkotási munkaanyagban is. A kínai gazdasági befolyásszerzéssel szembeni részben bizalmatlan magatartás mögött leginkább a gazdasági pozíciók és a versenyképességet biztosító innovációk féltése áll (valamint politikai értékrendi megfontolások is felmerülnek). Mindenesetre a már most is meghatározó kínai piaci pozíciók (Németország exporttevékenysége szempontjából legalábbis meghatározó) megtartása is fontos cél, ezért e bizalmatlanság messze nem hasonlítható ahhoz, amelyet az USA táplál a kínai kezdeményezésekkel szemben.

A kialakult helyzetben tehát mind az európai szereplők, mind Kína még keresi az egyértelmű érdekeit, amelyek mentén – az egyébként mindkét fél által kívánt – kapcsolatépítések elmélyíthetők. Európa tehát minden bizonnyal – az amerikai reakcióktól eltérően – nyitott marad a kínai kezdeményezésekre. Így Európa akarva-akaratlan partner lesz az új kínai nagyhatalmi szerepek kibontakozásában, egy óvilági gazdasági térség kimunkálásban.

Irodalomjegyzék

- AIIB 2017: Members and Prospective Members of the Bank. – Asian Infrastructure Investment Bank. – <https://www.aiib.org/en/about-aiib/governance/members-of-bank/index.html> – 2017. 09. 30.
- BBC 2016: China trade ,more important than ever to the UK'. – BBC. – <http://www.bbc.com/news/uk-politics-37934784> – 2017.09.30.

- BIELER, A. 2017: The Future of UK-China Relations Post-Brexit – China as a Hope Project. – The Online Journal of the China Policy Institute, China Policy Institute. – <https://cpianalysis.org/2017/03/02/the-future-of-uk-china-relations-post-brexit-china-as-a-hope-project/#more-101149> – 2017.09.30.
- CBBC 2015: Overview of New Opportunities in China and Beyond. – In: One Belt One Road – A role for UK companies in developing China's new initiative. – London: China–Britain Business Council. Foreign and Commonwealth Office, pp. 18–21. – http://www.cbbsc.org/cbbc/media/cbbc_media/One-Belt-One-Road-main-body.pdf – 2017. 09. 30.
- CUNHA, A. 2017: Paving the New Silk Road: The Evolution of the Sino-German Strategic Partnership. – Observatório Político. – Working Paper (67): pp. 1–18. – http://www.observatoriopolitico.pt/wp-content/uploads/2017/01/WP_67_AC.pdf – 2017. 09. 30.
- CSIZMADIA N. 2016: Geopillanat – A 21. század megismerésének térképe. – Budapest: L'Harmattan
- ESZTERHAI, V. 2017: Kína 2050-ben. – Budapest: Pallas Athéné Geopolitikai Kutatóintézet – <http://www.geopolitika.hu/hu/2017/06/19/kina-2050-ben/> – 2017. 10. 06.
- EUEA PRESS 2013: EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation. – Brussels: European Union External Action, pp. 1–16. – http://eeas.europa.eu/archives/docs/china/docs/eu-china_2020_strategic_agenda_en.pdf – 2017.09.30.
- EUEA PRESS 2016: Joint communication to the European Parliament and the Council: Elements for a new EU strategy on China. – Brussels: European Union External Action, pp. 1–19. – http://eeas.europa.eu/archives/docs/china/docs/joint_communication_to_the_european_parliament_and_the_council_-_elements_for_a_new_eu_strategy_on_china.pdf – 2017.09.30.
- EUROPEAN COMMISSION 2006: Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: EU – China: Closer partners, growing responsibilities. – Brussels: Commission of the European Communities. COM 631 final, pp. 1–12. – http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/october/tradoc_130875.pdf – 2017.09.30.
- EUROPEAN UNION PRESS 2012: EU-China Summit. EU Relations with China. – Brussels: European Union Press, pp. 1-4. – <http://www.consilium.europa.eu/media/default.asp?lang=en&nav=content&content=eu-china-summit>

- europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/127836.pdf – 2017. 10. 08.
- FCO 2010: The UK and China: A Framework for Engagement. – London: Foreign & Commonwealth Office – <https://www.ncuscr.org/sites/default/files/migration/uk-and-china.pdf> – 2017. 09. 30.
- FCO 2015: UK-China Joint Statement. – London: Foreign & Commonwealth Office – <https://www.gov.uk/government/news/uk-china-joint-statement-2015> – 2017. 09. 30.
- FCO 2016: Joint Statement of the 4th Meeting of the UK–China High-Level People to People Dialogue. – London: Foreign & Commonwealth Office – https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/574896/Joint_Statement_EN.pdf – 2017. 09. 30.
- GERMAN FEDERAL GOVERNMENT 2014: Joint Declaration between Germany and China. – Berlin: German Federal Government – <https://www.bundesregierung.de/Content/EN/Pressemitteilungen/BPA/2014/2014-03-28-china-declaration.html> – 2017. 09. 30.
- GILPIN, R. 1981: War and Change in World Politics. – Cambridge: Cambridge University Press
- GODEMENT, F. – STANZEL, A. 2016: China and Brexit: What's in it for us? China analysis special issue. – London: European Council of Foreign Relations – http://www.ecfr.eu/page/-/CA_MES_2016.pdf – 2017. 09. 30.
- GRACIE, C. 2015: Northern Powerhouse project has 'Chinese backing' – David Cameron. – BBC. – <http://www.bbc.com/news/uk-34607588> – 2017. 09. 30.
- GYURIS F. 2017: A kínai gazdasági csoda okai és korlátai. – Földrajzi Közlemények 141 (3): pp. 275–287.
- HANEMANN, TH. – HUOTARI, M. 2015: Chinese FDI in Europe and Germany: Preparing for a New Era of Chinese Capital. – Berlin: Mercator Institute for China Studies – Rhodium Group – http://rhg.com/wp-content/uploads/2015/06/ChineseFDI_Europe_Full.pdf – 2017.09.30.
- HEILMANN, S. 2014: Niche Diplomacy at Work: Germany's Catalytic Role in European-Chinese Relations. – Berlin: Mercator Institute for China Studies, pp. 1–7. – http://www.merics.org/fileadmin/templates/download/china-monitor/China_Monitor_No_21.pdf – 2017. 09. 30.

- HM GOVERNMENT 2015 The Northern Powerhouse: One Agenda, One Economy, One North. – London: HM Government – https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/427339/the-northern-powerhouse-tagged.pdf – 2017. 09. 30.
- HM TREASURY 2015: Chancellor makes historic first visit to China's North West. – London: HM Treasury – <https://www.gov.uk/government/news/chancellor-makes-historic-first-visit-to-chinas-north-west> – 2017. 09. 30.
- HM TREASURY 2016: Policy Outcomes of the 8th UK-China Economic and Financial Dialogue. – London: HM Treasury, pp. 1–24. – https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/567521/UK-China_8th_EFD_policy_outcomes_paper.pdf – 2017. 09. 30.
- HUOTARI, M. – GASPERS, J. – EDER, T. – LEGARDA, H. – MOKRY, S. 2017: China's emergence as a global security actor. – Papers on a: Strategies for Europe. – MERICS, pp. 9–11.
- IFENDRC 2014: UK Investment Guide for Chinese Investors. – Institute of Foreign Economy, National Development and Reform Commission. – <http://www.mckinseychina.com/wp-content/uploads/2014/04/ndrc-uk-china-investment.pdf> – 2017. 09. 30.
- JUNGBLUTH, C. 2014: Going Global, Going West! Chinese Direct Investment in Germany. – Bertelsmann Stiftung, Asia Policy Brief (3): pp. 1–8. – http://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/user_upload/Asia_Policy_Brief_2014_03_e.pdf – 2017. 10. 05.
- KÜKÜM 2017: A legmagasabb szintre került a magyar-kínai együttműködés. – Budapest: Külgazdasági és Külügyminisztérium – <http://www.kormany.hu/hu/kulgaszdasagi-es-kulugyminiszterium/hirek/a-legmagasabb-szintre-kerult-a-magyar-kinai-egyuttmukodes> – 2017. 09. 30.
- LIU, C. 2015: Manchester Airport becomes catalyst for links with China. – China Daily – http://www.chinadaily.com.cn/world/2015-11/13/content_22443776.htm – 2017. 09. 30.
- LIU, L. 2014: China. – In: MÖLLER, A. – OLIVER, T.: The United Kingdom and the European Union: What would a “Brexit” mean for the EU and other States around the World? – Berlin: Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik, pp. 35–39. – <https://dgap.org/de/article/getFullPDF/25763> – 2017.09.30.

- OTERO-IGLESIAS, M. – HUOTARI, M. – SEAMAN, J. – EKMAN, A. 2015: Introduction: Dissecting and re-assembling Europe-China relations. – In: HUOTARI, M. – OTERO-IGLESIAS, M. – SEAMAN, J. – EKMAN, A. (eds.): Mapping Europe–China Relations: A Bottom-Up Approach. European Think-tank Network on China. – Berlin: Mercator Institute for China Studies pp. 7–15. – http://www.iai.it/sites/default/files/2015_etnc_report.pdf – 2017. 09. 30.
- PEARLMAN, J. 2009: The time for waiting is over: China has taken its great political leap forward. – Sydney: The Sydney Morning Herald – <http://www.smh.com.au/world/the-time-for-waiting-is-over-china-has-taken-its-great-political-leap-forward-20091221-la21.html> – 2017. 10. 06.
- REILLY, M. 2017: BREXIT, China and the prospects for an FTA. – China Policy Institute. – <https://cpianalysis.org/2017/02/28/brexit-china-and-the-prospects-for-an-fta/> – 2017.09.30.
- RHODIUM GROUP 2016: Reaching New Heights: An Update on Chinese investment into Europe. – Baker & McKenzie – CICC. – http://www.bakermckenzie.com/-/media/files/insight/publications/2016/03/reaching-new-heights/ar_emea_reachingnewheights_mar16.pdf?la=en – 2017. 09. 30.
- SUMMERS, T. 2015: UK-China relations: Navigating a changing world. – In: HUOTARI, M. – OTERO-IGLESIAS, M. – SEAMAN, J. – EKMAN, A. (eds.): Mapping Europe–China Relations: A Bottom-Up Approach. European Think-tank Network on China. – Berlin: Mercator Institute for China Studies pp. 84–88. – http://www.iai.it/sites/default/files/2015_etnc_report.pdf – 2017. 09. 30.
- SUMMERS, T. 2016: The United Kingdom: A Platform for Commercial Cooperation. – In: PUTTEN VAN DER, F.-P. – SEAMAN, J. – HUOTARI, M. – EKMAN, A. – OTERO-IGLESIAS, M. (eds.): Europa and China's New Silk Roads. – A Report by the European Think-tank Network on China (ETNC). – https://www.merics.org/fileadmin/user_upload/downloads/Allgemeine_PDF/etnc-report-2016.PDF – 2017. 09. 26.
- TINSLEY, T. – BOARD, K. 2013: Languages for the Future. – London: British Council – <https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/languages-for-the-future-report.pdf> – 2017. 09. 30.
- WEF 2017: Theresa May at Davos 2017: Her speech in full. – <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/theresa-may-at-davos-2017-her-speech-in-full/> – 2017. 09. 30.

- WEINLAND, D. – CHAZAN, G. – MITCHELL, T. 2017: Chinese investment in EU dwarfs flow the other way. – Financial Times. – <https://www.ft.com/content/79e3a2b2-d6f7-11e6-944b-e7eb37a6aa8e> – 2017. 09. 28.
- WÜBBEKE, J. – MEISSNER, M. – ZENGLEIN, M. J. – IVES, J. – CONRAD, B. 2016: Made in China 2025: The making of a high-tech superpower and consequences for industrial countries. – Berlin: Mercator Institute for China Studies – https://www.merics.org/fileadmin/user_upload/downloads/MPOC/MPOC_Made_in_China_2025/MPOC_No.2_MadeinChina_2025.pdf – 2017. 10. 06.